

**Олена Спесивцева,
доктор філософії, асистент,
кафедра права Європейського Союзу,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5889-820X>
e-mail: o.o.spesyvtseva@nlu.edu.ua**

УДК: 347.77

<https://doi.org/10.69724/2786-8834-2026-8-1-123-141>

ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПАТЕНТНОЇ КОНВЕНЦІЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА ІНТЕГРАЦІЇ ДО УНІТАРНОЇ СИСТЕМИ ПАТЕНТНОЇ ОХОРОНИ В ЄС

Анотація

У статті здійснено комплексний аналіз інституційно-правових аспектів приєднання України до Європейської патентної конвенції (ЄПК) як стратегічного та інституційно необхідного етапу інтеграції держави до унітарної системи патентної охорони в Європейському Союзі. Дослідження виходить за межі традиційного підходу, згідно з яким членство в ЄПК розглядається як факультативний крок, і обґрунтовує його як структурну передумову повноцінної участі України у європейському інноваційному та правовому просторі. Проаналізовано роль Європейської патентної організації та Європейського патентного відомства у формуванні європейської патентної інфраструктури, а також інституційний зв'язок між ЄПК та функціонуванням унітарної системи патентної охорони та Уніфікованого патентного суду. Визначено, що саме на процедурах, стандартах експертизи та адміністративних практиках, вироблених у межах ЄПК, базується подальша еволюція патентного права ЄС. Особливу увагу приділено концепції ініціативної євроінтеграції у сфері інтелектуальної власності, що передбачає добровільне і проактивне наближення національного законодавства та інституцій до європейських стандартів навіть за відсутності прямого зобов'язання в межах Угоди про асоціацію. У цьому контексті приєднання до ЄПК розглядається як елемент зменшення регуляторного розриву між Україною та ЄС, підвищення правової визначеності для інвесторів і формування довіри до національної патентної системи. У статті також обґрунтовано необхідність формування керованого підготовчого етапу приєднання України до ЄПК, який має охоплювати політичний, нормативний, інституційний, кадровий, судовий та економіко-інноваційний виміри. Доведено, що стратегічне планування у сфері інтелектуальної власності та розроблення Дорожньої карти приєднання до ЄПК є ключовими інструментами трансформації декларативного євроінтеграційного курсу у послідовну політику патентної інтеграції. Результати дослідження підтверджують, що приєднання України до ЄПК має розглядатися не як технічний етап гармонізації, а як інституційна основа майбутньої участі держави в унітарній патентній архітектурі ЄС.

Ключові слова: *Європейська патентна конвенція, унітарна система патентної охорони в Європейському Союзі, Уніфікований патентний суд, європейська інтеграція, acquis Європейського Союзу.*

Вступ

Європейська інтеграція України на сучасному етапі виходить за межі формально-го виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), і дедалі більше набуває характеру комплексного процесу інституційної, правової та економічної трансформації. У цьому контексті сфера інтелектуальної власності, зокрема патентної охорони, посідає особливе місце, оскільки безпосередньо пов'язана з інноваційним розвитком, трансфером технологій, залученням інвестицій та формуванням конкурентоспроможної економіки.

Попри суттєвий прогрес у наближенні національного законодавства України до *acquis* Європейського Союзу (далі – ЄС) у сфері інтелектуальної власності, держава досі залишається поза ключовою регіональною інституційною конструкцією європейського патентного простору – Європейською патентною організацією (далі – ЄПО).

Проблематика приєднання України до Європейської патентної конвенції (далі – ЄПК) традиційно розглядається крізь призму формальної відсутності прямого зобов'язання для України та можливості українських заявників отримувати європейську патентну охорону без членства держави в ЄПО. Такий підхід, хоча й є коректним з погляду чинного правового регулювання, не враховує системного державного виміру патентної охорони та її ролі в архітектурі інноваційного простору ЄС.

Особливою актуальності ця проблема набуває в умовах повномасштабної війни та повоєнного відновлення України, коли доступ до ефективних механізмів охорони технологій, правова визначеність для інвесторів та інтеграція у внутрішній ринок ЄС стають критично важливими чинниками стійкого розвитку.

Проблеми охорони і захисту прав інтелектуальної власності та, зокрема, наближення України до ЄС у зазначеній сфері досліджували такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Г. О. Андрощук, С. О. Глотов, Р. Є. Еннан, Ю. В. Капіца, М. Ю. Потоцький, Л. А. Тарасенко, M. Ficsor, R. Hilty, H. Ullrich, A. Plomer, W. Pors, B. Pottelsberghe, R. Romandini, J. Schovsbo, M. Stierle, J. Weiler та інші. Водночас значно менше уваги приділяється прицільно аналізу ЄПК як інструменту регіональної інтеграції та її ролі у формуванні унітарної системи патентної охорони в ЄС.

Початок функціонування унітарної системи патентної охорони в ЄС та Уніфікованого патентного суду у 2023 році зумовлюють необхідність переосмислення ролі ЄПК у євроінтеграційній стратегії держав-кандидатів.

Метою цієї статті є комплексний аналіз приєднання України до ЄПК як стратегічного підготовчого етапу до участі держави в унітарній системі патентної охорони в ЄС.

1. Ініціативна євроінтеграція у сфері патентного права

Європейська інтеграція України дедалі менше зводиться до формального виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію¹ і дедалі більше перетворюється на тест спроможності держави діяти проактивно та ініціативно. Сфера інтелектуальної власності та патентної охорони, зокрема, є показовою у цьому сенсі. Зобов'язання Укра-

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. Офіційний вісник України. 2014. № 75

їни за напрямом «Інтелектуальна власність» передбачені Главою 9 «Інтелектуальна власність» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію. За національною оцінкою, зобов'язання у сфері інтелектуальної власності виконані на 98 %². Попри високий рівень наближення законодавства України до *acquis* ЄС у сфері інтелектуальної власності, Україна досі залишається поза ключовою регіональною інституційною конструкцією – Європейською патентною організацією (далі – ЄПО).

Сьогодні, особливо в умовах війни та повоєнного відновлення, питання доступу до системи ефективної системи патентної охорони, трансферу технологій і залучення інвестицій набувають критичного значення для України. Тож приєднання до Європейської патентної конвенції (ЄПК)³ має розглядатися не як факультативний елемент євроінтеграційного наближення, а як обов'язковий структурний крок до модернізації держави та інноваційної економіки. Підхід, заснований на деклараціях та фрагментарних реформах, вичерпав свій потенціал. Тому критично необхідним є перехід до формування підготовчого етапу приєднання до ЄПК із визначенням конкретних інституційних, нормативних і політичних кроків, що є зокрема етапом подальшої інтеграції України до унітарної системи патентної охорони в ЄС.

Вимога до України щодо приведення законодавства у сфері патентної охорони у відповідність до права ЄС є доволі широкою. Ба більше, сфера патентної охорони є доволі неоднорідною та має швидкі темпи розвитку. Угода про асоціацію безумовно вимагає певного ступеня наближення законодавства України до *acquis* ЄС. Втім, у додатках до Угоди про асоціацію відсутній вичерпний перелік актів ЄС, до яких має здійснюватися наближення українського законодавства у цій сфері.

Щодо проблематики наближення К. В. Смирнова зазначає, що проблемою імплементації Угоди про асоціацію є те, що правотворча діяльність органів державної влади повинна враховувати динамічні зміни у праві ЄС, до якого Україна наближає своє законодавство. Необхідно розвивати можливість включення нових динамічних норм права ЄС до додатків до Угоди шляхом прийняття поправок⁴.

Варто враховувати, що після вступу держави до ЄС *acquis* ЄС щодо охорони інтелектуальної власності автоматично поширюватиме дію на Україну. Тому процес наближення законодавства України до законодавства ЄС у сфері патентної охорони має характеризуватися ініціативним характером зі сторони держави-кандидата. Україна може здійснювати так зване добровільне наближення, беручи законодавство ЄС за взірць для розробки власного законодавства⁵.

² Пульс Угоди. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 28.12.2025)

³ European Patent Convention. 1973. 17th edition / November 2020 URL: <https://www.epo.org/en/legal/epc> (дата звернення: 28.12.2025)

⁴ Smyrnova K., Sviatun O. EU-Ukraine Association Agreement Implementation Coordination Mechanism. Actual Problems Of International Relations. Vol 1. No 142. 2020. С. 50–61. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/3738> (дата звернення: 10.02.2026).

⁵ Спесивцева О. О. Правове регулювання унітарної патентної охорони в Європейському Союзі : дис. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. Харків, 2023. 246 с.

Ініціативна інтеграція, хоч і корелює з доктриною добровільної гармонізації, є ширшим поняттям.

У випадку добровільної гармонізації національного законодавства третіх країн з правом ЄС треті країни імплементують деякі елементи “*acquis communautaire*” в обмін на побудову більш сприятливих політичних та економічних відносин з ЄС⁶.

Визначено, що рисами добровільної гармонізації є відсутність конкретних зобов'язань сторін у певній сфері, а також односторонність діяльності України в гармонізації свого законодавства з правом Євросоюзу (за відсутності погодження з європейськими інтеграційними організаціями)⁷.

Можна презюмувати, що якщо добровільна гармонізація обмежується адаптацією національного законодавства до нормативних актів ЄС, то ініціативна інтеграція передбачає активне включення держави до інституційного середовища загального європейського правового та інституційного простору (наприклад, через членство в ЄПО, Уніфікованому патентному суді).

Ю. В. Капіца зазначив, що характерною для ЄС є істотна динаміка політики у сфері інтелектуальної власності. Питання пріоритетів ЄС на сучасному етапі у сфері інтелектуальної власності та змін в законодавстві ЄС є важливими для України, враховуючи рішення Ради ЄС від 23 червня 2022 р. щодо надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС⁸. Українські керівні посадові особи вправі самостійно вирішувати, чи взяти за основу законодавчі акти ЄС цілком, чи частково. Особа, що перевіряє відповідність, повинна пам'ятати про можливість зробити більше, ніж вимагає Угода про асоціацію⁹.

За відсутності конкретно визначених нормативно-правових актів в Угоді про асоціацію та додатках до неї, саме Україна, яка набула статусу кандидата на членство в ЄС 23 червня 2022 року, є зацікавленою стороною, яка має розробити механізм та ініціювати процес наближення національного законодавства до законодавства ЄС у сфері патентної охорони та наближення до унітарної системи патентного захисту в ЄС.

У цьому контексті особливого значення набуває питання приєднання України до ЄПК. Хоча ЄПК не є актом права Європейського Союзу і формально не входить до *acquis* ЄС, участь у ЄПК розглядається як важливий елемент інтеграції України до

⁶ Петров Р. А. Транспозиція “*acquis*” Європейського Союзу у правові системи третіх країн: монографія / Р.А. Петров. – Київ: Істина, 2012. – 384 с.

⁷ Муравйов В., Мушак Н. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Віче. 2013. № 8. С. 12–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2013_8_6

⁸ Капіца Ю. В. Сучасні тенденції розвитку права інтелектуальної власності в європейському союзі в контексті інтеграції України та ЄС. Теорія і практика інтелектуальної власності. Вип. 5. 2022. С. 5–17. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/270779> (дата звернення: 03.01.2026)

⁹ Методологія перевірки відповідності законодавству ЄС і складання таблиць відповідності. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/metodologiya-perevirki-vidpovidnosti-zakonodavstvu-yes-i-skladannya-tablic-vidpovidnosti-a4u.pdf> (дата звернення: 03.01.2026)

європейської (регіональної) системи охорони патентних прав. Водночас приєднання України до ЄПК має розглядатися не лише як самостійна мета, але й, у перспективі членства України в ЄС, як стратегічний підготовчий етап участі в унітарній системі патентної охорони в Європейському Союзі.

Унітарна система, яка почала функціонувати у 2023 році та ґрунтується на механізмі посиленої співпраці між державами-членами ЄС, інституційно та процедурно спирається зокрема на ЄПО та положення ЄПК. Становлення системи постало складним завданням для держав-членів ЄС в контексті регіональної інтеграції. Активне розширення ЄС та необхідність пошуку компромісних рішень між усе більшою кількістю суб'єктів потребувало застосування дієвого механізму співробітництва, яким став механізм посиленої співпраці. Певна кількість держав-членів ЄС, після тривалих спроб віднайти спільне рішення щодо становлення унітарної системи патентної охорони в ЄС, висловила готовність взаємодіяти між собою. 10 березня 2011 року Рішенням Ради ЄС 2011/167/ЄС¹⁰ було авторизовано застосування механізму посиленої співпраці у сфері становлення унітарної системи патентної охорони. Застосування механізму у цій сфері стало можливим, оскільки було виконано всі необхідні умови, встановлені установчими договорами: регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності відноситься до функціонування внутрішнього ринку ЄС, а отже, відповідно до ст. 4 ДФЄС, є сферою спільних повноважень Союзу та держав-членів ЄС, застосування механізму ініціювало дванадцять держав-членів ЄС (в той час як умовою є залучення до участі щонайменше дев'яти держав-членів ЄС), не було спричинено шкоди функціонуванню єдиного внутрішнього ринку, економічній та соціальній єдності всіх держав-членів ЄС, запровадження механізму не призвело до створення дискримінації та обмежень у торгівлі між ними або порушення умови конкуренції в ЄС¹¹.

З аналізу Регламенту 1257/2012 Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2012 року про імплементацію посиленої співпраці у сфері становлення унітарної системи патентної охорони¹² можна дійти висновку про те, що Європейський патент з унітарним ефектом – це європейський патент, який видається Європейським патентним відомством відповідно до правил та процедури ЄПК та який, після його видачі, за запитом патентовласника наділяється унітарним ефектом, який розповсюджується на територію тих держав-членів, що беруть участь у механізмі посиленої співпраці. Європейський патент з унітарним ефектом надає охорону в державах-членах ЄС, які беруть участь у посиленій співпраці, а обсяг прав, які надаються цим

¹⁰ Council Decision 2011/167/EU of 10 March 2011 authorising enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2011/167/oj/eng> (дата звернення: 03.01.2026)

¹¹ Спесивцева О. О. Правове регулювання унітарної патентної охорони в Європейському Союзі : дис. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. Харків, 2023. 246 с.

¹² Regulation № 1257/2012 of the European Parliament and the Council of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:361:0001:0008:en:PDF> (дата звернення: 20.01.2026).

патентом, його обмеження та доступні засоби правового захисту є однаковими для всіх держав-учасниць.

Ця система за своєю природою є унікальним альтернативним інструментом патентної охорони в ЄС, яким має змогу користуватися винахідник для охорони і захисту своїх прав та інтересів. Фактично, система увібрала в себе досвід становлення національних та регіональних патентних систем і має постати прикладом вдалого поєднання їхніх переваг. Наближення національної патентної системи України до стандартів ЄПК створює необхідні передумови для подальшої інтеграції до цього нового формату охорони патентних прав.

Таким чином, сучасний етап європейської інтеграції України у сфері патентного права характеризується переходом від моделі формального виконання зобов'язань до моделі ініціативного, проактивного наближення до правових та інституційних стандартів ЄС. У цьому контексті приєднання до ЄПК постає не як ізольований крок, а як логічний елемент ініціативної євроінтеграційної політики, спрямованої на зменшення регуляторного розриву між Україною та ЄС, підвищення правової визначеності для інвесторів і формування інституційної готовності до функціонування в умовах унітарної системи патентної охорони в ЄС.

2. Участь у ЄПК як інституційна умова інтеграції держави до унітарної системи патентної охорони в ЄС

Активний процес розвитку науки і техніки та вихід винаходів за межі однієї держави підсилили тенденцію до уніфікації законодавства. Європейські держави почали співпрацювати між собою в напрямі гармонізації патентного законодавства та систем патентної охорони, зокрема.

На Європейському континенті патентною організацією, яка об'єднує між собою найбільшу кількість держав, є Європейська патентна організація, створена внаслідок підписання Європейської патентної конвенції. Нагадаємо, що ця регіональна система патентної охорони є альтернативою поряд з національними системами, якою може скористатися винахідник для охорони своїх прав. Європейська патентна конвенція була підписана в Мюнхені 5 жовтня 1973 року (набрала чинності в 1977 році) і запровадила єдину централізовану процедуру надання патентної охорони на території держав-учасниць ЄПК. Водночас дія європейського патента може поширюватися і на держави, які не є сторонами Конвенції, зокрема шляхом механізмів розширення або валідації, що ґрунтуються на спеціальних міжнародних домовленостях з ЄПО.

Європейське патентне відомство (далі – ЄПВ), яке є адміністративним органом ЄПО, нібито виконує роль національних патентних відомств для всіх держав, які підписали ЄПК. Можна говорити про те, що держави делегували ЄПВ функцію з видачі патента¹³.

У контексті цього дослідження варто наголосити, що ЄПО є регіональним об'єднанням, а сама ЄПК – спеціальним договором у розумінні ст. 19 Паризької конвенції про охорону промислової власності 1883 року та регіональним патентним договором у розумінні п. 1 ст. 45 Договору про патентну кооперацію 1970 року. Відповідно

¹³ Brinkhof J. *Internationalisation of Patent Law, Transborder Injunctions and Summary Proceedings in the Netherlands*. Université Robert Schumann. Strasbourg. 1995. P. 11.

до статті 19 Паризької конвенції про охорону промислової власності 1883 року, країни Союзу (Союз з охорони промислової власності) залишають за собою право укладати окремо між собою спеціальні угоди щодо охорони промислової власності, якщо ці угоди не будуть суперечити положенням Паризької конвенції¹⁴.

Загалом сутність європейської системи патентної охорони зазначена в преамбулі ЄПК, відповідно до якої метою системи є посилення співпраці між державами Європи задля захисту винаходів та прав винахідників. Становлення цієї системи відбулося внаслідок кооперації європейських держав, що призвело до створення додаткової альтернативи отримання патентної охорони для винахідника¹⁵.

Важливо наголосити, що різні рівні систем патентної охорони (національні, європейська, унітарна) не замінюють одна одну. Вони виконують субсидіарну функцію, співіснують між собою і надають винахідникам альтернативний варіант охорони своїх прав залежно від їх можливостей та потреб.

Як зазначає М. Фічор (M. Ficsor), віце-президент патентного відомства Угорщини, співіснування — це добре відома концепція, яка часто використовується для опису відносин між наднаціональними та національними титулами інтелектуальної власності; іншими словами, між різними рівнями захисту. Фактично, співіснування має широке значення, яке відсилає нас до відносин як між титулами захисту інтелектуальної власності (національний, регіональний, універсальний), так і до співвідношення систем патентної охорони як таких (нормативно-правових актів, інституцій), їх регулювання та адміністрування¹⁶.

Ключовим є той факт, що уніфікація стосується виключно процедури отримання патентної охорони. Тобто сутність європейської системи патентної охорони полягає в становленні єдиної централізованої процедури видачі патента. Користуючись цією системою, винахідник має можливість звернутися до ЄПВ або національних патентних відомств держав-членів ЄПО із заявкою про отримання європейського патента.

Ф. Лейт (P. Leith) зазначав, що внаслідок діяльності ЄПВ здійснювалася м'яка гармонізація патентного законодавства, яка включала у тому числі й гармонізацію процедури розгляду заявок національними патентними відомствами¹⁷.

Тож видача патента відповідно до ЄПК не означає його унітарну природу. Європейська патентна система становить собою централізовану систему для видачі європейського патента, який має ефект в одній або більшій кількості країн, що є учасницями цієї системи. Після видачі європейський патент перетворюється на пакет

¹⁴ Paris Convention for the Protection of Industrial Property. 1883. URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/> (дата звернення: 27.12.2025).

¹⁵ European Patent Convention. 1973. 17th edition / November 2020 URL: <https://www.epo.org/en/legal/epc> (дата звернення: 28.12.2025)

¹⁶ Ficsor M. Coexistence of national patents, European patents and patents with unitary effect. 2013. ERA Forum. URL: https://www.researchgate.net/publication/257765746_Coexistence_of_national_patents_European_patents_and_patents_with_unitary_effect (дата звернення: 28.12.2025)

¹⁷ Leith P. Judicial or administrative roles: the patent appellate system in the European context. I. P. Q. 2001. No. 1. P. 50–99

національних патентів, який діє на конкретно визначеній території держав протягом 20 років. Адміністрування здійснюється національними патентними відомствами відповідно до національного законодавства.

Хоча ЄС не висуває прямої вимоги щодо обов'язкового приєднання України до ЄПК та членства в ЄПО, показовим є те, що всі держави-члени ЄС є членами ЄПО. Починаючи з 2004 року простежується усталена тенденція, за якої держави-кандидати набувають членства в ЄПО на етапі, що безпосередньо передує їхньому вступу до ЄС. Держави використовували різні моделі інтеграції до європейської патентної системи: одні приєднувалися до ЄПК безпосередньо, інші – проходили проміжний етап шляхом укладення угод про розширення дії європейського патента або угод про валідацію. Показовими є приклади Литви, Польщі та Хорватії, які набули членства в ЄПО за декілька років або місяців до вступу до ЄС, що свідчить про те, що участь в ЄПО є важливим етапом підготовки до повноцінної інтеграції в простір ЄС.

Наприклад, 05 липня 1994 року набула чинності Угода про розширення між ЄПО та Литвою¹⁸. Уже у червні 1995 року було підписано Угоду про асоціацію між Литвою та ЄС¹⁹. Із 1 грудня 2004 року Литва стала державою-учасницею ЄПК та приєдналася до ЄПО, а з 1 травня 2004 року стала державою-членом ЄС²⁰. Іншим прикладом є Польща, яка стала державою-членом ЄПО 1 березня 2004 року, а державою-членом ЄС – 1 травня 2004 року, Хорватія, яка стала державою-членом ЄПО 1 січня 2008 року, а державою-членом ЄС – 1 липня 2013 року.

На основі вивчення досвіду низки держав-членів ЄС можна виділити закономірності між приєднанням до ЄПО та вступом до ЄС. Варто зауважити, що в межах даного дослідження не проводився аналіз усіх 27 держав-членів ЄС, проте наведені приклади є репрезентативними для розуміння загальної моделі. Хоча формально-правового зобов'язання щодо вступу до ЄПО в *acquis* ЄС не закріплено, аналіз практики свідчить про формування стійкої інтеграційної тенденції, яку можна охарактеризувати як де-факто політико-інституційну передумову та намагання зменшити регуляторний розрив.

Активний розвиток співпраці між Україною та ЄПО свідчить про поступ України у напрямі членства в ЄПО. Наприклад, 19 липня 2022 року відбулося підписання Меморандуму про взаєморозуміння щодо угоди про посилене партнерство. Меморандум був підписаний між Європейським патентним відомством та Державним підприємством «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). У липні 2025 року відбулося підписання оновленого Меморандуму про посилене технічне та стратегічне партнерство між ЕПО та Українським національним офісом інтелекту-

¹⁸ Agreement between Lithuania and the European Patent Organization for Extension of European Patents, adopted on 25 January 1994 URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/2880> (дата звернення: 29.01.2026).

¹⁹ The Europe Association Agreements with Estonia, Latvia and Lithuania.1995. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_95_173 (дата звернення: 29.01.2026).

²⁰ Relations between Lithuania and the European Community: Beginning. URL: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=39134&p_k=2 (дата звернення: 29.01.2026).

альної власності та інновацій²¹. Меморандум передбачає відрядження персоналу, гранти для співробітників Укрпатенту та українських дослідників, навчання в Європейській патентній академії, доступ до безперервного онлайн-навчання, доступ до патентних баз даних ЄПВ та інформаційних сервісів, а також підтримку українських інноваторів через проєкт ЕРО PATLIV 2.0.

Подібне партнерство є стратегічним за своїм характером, може сприяти розробці Дорожньої карти приєднання України до Європейської патентної конвенції та надає можливість отримувати експертні консультації на цьому шляху. Таким чином, приєднання до ЄПК є не стільки формальним юридичним обов'язком, скільки необхідним інструментом ініціативної євроінтеграції, що дозволяє Україні продемонструвати готовність до приєднання до унітарної системи патентної охорони в ЄС.

Варто звернути увагу на те, що хоча Україна не є державою-учасницею ЄПК, це не заважає українським винахідникам отримати патентну охорону на території дії ЄПК.

Винахідник має розуміти, що особи, які бажають отримати класичний європейський патент, стикаються з трьома основними недоліками ЄПК. По-перше, йдеться про необхідність здійснити його валідацію в кожній договірній державі, у якій володільць патента бажає охороняти свій винахід. По-друге, йдеться про різний обсяг правової охорони, що надається патентом, визначений судами в кожній вказаній державі-члені ЄС. По-третє, відповідно до ст. 64 (3) ЄПК 2000, володільцю класичного європейського патента доводиться відстоювати свої права окремо в кожній державі-члені ЄС. Тобто в ЄС відсутня інтегрована система вирішення патентно-правових спорів стосовно європейських патентів – вона є фрагментарною. Зазначені недоліки ЄПК і чинна система розгляду патентно-правових спорів негативно впливає на прозорість і функціонування спільного ринку ЄС, його конкурентоспроможність²².

Нова унітарна система патентної охорони в ЄС є невід'ємною, але водночас самотійною частиною правової системи ЄС, яка закладена установчими договорами. Європейський патент з унітарним ефектом у будь-якому випадку співіснує з національними патентами та європейським патентом, адже він є доповнюючим, а не виключаючим інструментом охорони патентних прав.

У цьому контексті критично важливим є розмежування правової природи ЄПК та права ЄС. Попри глибоку інституційну інтеграцію, ЄПК залишається класичним міжнародним договором, що існує поза межами *acquis* ЄС, тоді як нормативно-правовою основою для становлення унітарної системи патентної охорони є стаття 118 Договору про функціонування Європейського Союзу²³ та, зокрема, акти вторинного права ЄС:

²¹ ЕРО та УКРНОІВІ уклали оновлений Меморандум про Посилене партнерство. URL: <https://nipro.gov.ua/ero-ta-ukrnoivi-memorandum/> (дата звернення: 18.02.2026).

²² Андрощук Г. О., Работягова Л. І.. Патентна система ЄС: єдиний патент і патентний суд. (частина 1). Наука, технології, інновації. 2024, № 2 URL: https://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2025/06/Андрощук_2-2024.pdf (дата звернення: 03.01.2026)

²³ Відповідно до статті 118 ДФЄС «у контексті створення і функціонування внутрішнього ринку Європейський Парламент та Рада ... встановлюють заходи щодо започаткування Європейського права інтелектуальної власності з метою запровадження уніфікованого захисту прав інтелектуальної власності в усьому Союзі та з метою встановлення централізованого механізму надання дозволів, узгодження та нагляду в межах усього Союзу».

- регламент 1257/2012 Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2012 року про імплементацію посиленої співпраці у сфері становлення унітарної системи патентної охорони²⁴;
- регламент 1260/2012 Ради від 17 грудня 2012 року про імплементацію посиленої співпраці у сфері становлення унітарної системи патентної охорони щодо відповідних положень про переклад²⁵.

З аналізу статті 118 Договору про функціонування Європейського Союзу можна дійти висновку про те, що задля створення та функціонування внутрішнього ринку серед інших елементів у межах ЄС необхідне становлення унітарної системи патентної охорони, централізованого механізму видачі патента, його координація та створення дієвого інструменту контролю за дотриманням патентних прав.

Видача Європейського патента з унітарним ефектом не означає фактичну видачу документа із розповсюдженням його дії на територію держав-членів, які беруть участь у посиленій співпраці. Натомість його сутність полягає в тому, що у порядку спеціальної процедури Європейський патент наділяється властивостями, які дозволяють розцінювати його як унітарний патент. Відбувається процес трансформації регіональної європейської патентної охорони в унітарну охорону в ЄС²⁶.

Слід наголосити, що європейський патент з унітарним ефектом має субсидіарну природу. Для отримання унітарного ефекту заявник спершу повинен пройти централізовану процедуру експертизи та видачі патента в ЄПВ відповідно до норм ЄПК. Лише після видачі класичного європейського патента, за запитом власника, йому надається унітарний ефект на території держав-учасниць посиленої співпраці. Таким чином, унітарний патент не тотожний європейському, а є його специфічною формою існування в межах правопорядку ЄС.

Перевагами єдиного (європейського патента з унітарним ефектом) патента є:

Єдина дія на території всіх держав-членів, які беруть участь, починаючи з моменту його реєстрації.

Однаковий обсяг права, що надається єдиним патентом, і його обмеження для всіх держав-членів, які беруть участь.

Економія коштів, які пов'язані з необхідністю валідувати патент у державах-членах ЄС, що може бути дорогим, трудомістким і складним адміністративним процесом.

Дуже проста, зрозуміла і безкоштовна процедура отримання єдиного патента в ЄПВ.

²⁴ Regulation (EU) № 1257/2012 of the European Parliament and the Council of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:361:0001:0008:en:PDF> (дата звернення: 20.01.2026).

²⁵ Council Regulation (EU) № 1260/2012 of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012R1260> (дата звернення: 20.01.2026).

²⁶ Спесивцева, О. О. Правове регулювання унітарної патентної охорони в Європейському Союзі : дис. докт. філософії в галузі знань 08 "Право" Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. Харків, 2023. - 246 с.

Можливість сплати єдиного збору в ЄПВ за підтримку чинності патента замість сплати відповідних зборів у кожній державі-члені, яка бере участь. Передбачається, що зазначені збори будуть значно нижчими сумарного значення нині чинних національних зборів.

Компенсаційна схема, яка зменшує витрати на переклад для МСП, фізичних осіб, некомерційних організацій, університетів і державних дослідницьких організацій.

Єдина процедура внесення до відповідних централізованих реєстрів в ЄПВ записів про видачу ліцензій і передавання прав замість реєстрації цих дій у національних реєстрах кожної держави-члену ЄС;

Можливість забезпечити єдину охорону і захист прав в усіх державах-членах, які беруть участь, оскільки матеріальне патентне право, яке регулює обсяг та обмеження прав, а також засоби правового захисту, доступні у випадках порушення патента, містяться в Угоді про ЄПС²⁷.

Незважаючи на фінансову привабливість, варто пам'ятати, що унітарний патент передбачає ексклюзивну юрисдикцію Єдиного патентного суду (Unified Patent Court — UPC). Це, зокрема, означає, що UP може бути централізовано оскаржений, що призведе до анулювання одночасно в усіх країнах-учасниках. Класична валідація забезпечує одержання окремих незалежних патентів у кожній країні, отже, анулювання патента в одній країні не загрожує патентній охороні в інших. Відтак, основними перевагами унітарного патента є спрощена процедура та економічна доцільність. Основними недоліками — обов'язковість юрисдикції Єдиного патентного суду та ризик централізованого анулювання. Якщо ж ризики переважають, додаткові витрати на валідацію можуть бути виправданими. Вибір або відмова від UP — це складне стратегічне рішення, яке в будь-якому разі лишається за патентовласником²⁸.

Для України приєднання до ЄПК має системний ефект, адже сприятиме переведенню патентної охорони з режиму, де держава фактично є зовнішнім користувачем інфраструктури ЄПО, у режим прямої участі в єдиному правопорядку та інституціях ЄПО з уніфікованими стандартами експертизи та процедурою. Це, зокрема, підвищить правову визначеність для інвесторів, адже від європеїзації патентної охорони в Україні напряду залежить інвестиційна привабливість, трансфер технологій, конкурентоспроможність і оцінка інвестором якості інституцій та ефективності охорони й захисту в юрисдикції.

Таким чином, Європейська патентна конвенція є не просто регіональним міжнародним інструментом співпраці, а інституційною основою унітарної системи патентної охорони в ЄС. Саме на процедурах, стандартах експертизи та адміністративних підходах, сформованих у межах ЄПК і діяльності ЄПВ, побудована подальша еволюція системи патентної охорони в ЄС. Досвід держав-членів ЄС переконливо

²⁷ Андрощук Г. О., Работягова Л. І. Патентна система ЄС: єдиний патент і патентний суд. (Ч. 1). Наука, технології, інновації. 2024, № 2 URL: https://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2025/06/Андрощук_2-2024.pdf (дата звернення: 03.01.2026)

²⁸ Вайсберг К Переваги та ризики європейського патенту з унітарним ефектом для UA-заявника: практичний кейс. Юридична газета. 2025. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/-perevagi-ta-riziki-evropeyskogo-patentu-z-unitarnim-efektom-dlya-uazayavnika-praktichniy-keys.html> (дата звернення: 22.01.2026)

свідчить, що участь у ЄПК передувала їх глибшій інтеграції у європейський правовий простір і фактично виконувала функцію підготовчого етапу. У цьому сенсі приєднання до ЄПК слід розглядати не як факультативний крок, а як обов'язковий попередній етап подальшої інтеграції України до унітарної патентної архітектури Європейського Союзу.

3. Стратегічне планування у сфері інтелектуальної власності та його роль у патентній інтеграції України

Стратегічне планування у сфері інтелектуальної власності є ключовим інструментом підготовки України до інтеграції в європейський патентний простір, оскільки саме воно забезпечує перехід від фрагментарних реформ до системної державної політики. В умовах статусу держави-кандидата на вступ до ЄС та запуску унітарної системи патентної охорони в Європейському Союзі питання приєднання до Європейської патентної конвенції потребує не лише нормативного наближення, а й узгодженого інституційного, кадрового та економіко-інноваційного планування, здатного забезпечити поетапну та керовану інтеграцію України до європейської патентної інфраструктури.

Право інтелектуальної власності є провідною рушійною силою економіки будь-якої держави, тому його правовий захист потребує належного правового регулювання та постійного вдосконалення шляхом ухвалення нових законів, внесення змін до чинних законів та нормативно-правових актів, упровадження інновацій у судову діяльність²⁹.

Попри повномасштабну війну, Україна здійснює наближення законодавства у сфері інтелектуальної власності до права ЄС та реалізує стратегічні ініціативи щодо приєднання до ЄПК. Прикладом цього є робота над Національною стратегією розвитку сфери інтелектуальної власності, а також напрацювання Дорожньої карти приєднання України до Європейської патентної конвенції.

У цьому контексті безумовно важливу роль відіграє інституційний та експертний діалог між державою, бізнесом і громадянським суспільством. Наприклад, у жовтні 2024 року відбувся круглий стіл, присвячений підготовці України до членства у ЄПО в умовах війни та євроінтеграції, з фокусом на сфері охорони здоров'я, оборони та бізнесу. Захід об'єднав представників ключових органів державної влади, зокрема Міністерства економіки України та Міністерства оборони України, Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, підприємств оборонно-промислового комплексу, бізнес-спільноти, наукового середовища та пацієнтських організацій. Основною метою обговорення стало комплексне осмислення правових і економічних аспектів приєднання України до ЄПК та набуття членства у ЄПО, а також вироблення узгодженої позиції щодо ключових наслідків такого кроку та пов'язаних із ним потенційних ризиків.

Нагальним питанням на сьогоднішній день є ухвалення актуальної національної стратегії розвитку інтелектуальної власності з урахуванням пріоритетів ЄС.

²⁹ Гринчук В. А. Захист прав промислової власності в умовах реформи патентного законодавства. Теорія та практика інтелектуальної власності. Вип. 5. 2019. С. 35–43. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/270783> (дата звернення: 22.01.2026)

Стратегія має бути спрямована на покращення економічних показників України внаслідок розвитку системи інтелектуальної власності та патентної охорони, зокрема. Бачення, викладене у стратегії, стане дорожньою картою для винахідників у процесі створення, розпорядження та охорони своєї інтелектуальної власності. Крім того, стратегія має бути покликана створити привабливіше середовище для внутрішніх інвестицій і підвищити загальне розуміння громадськістю ролі й значення інтелектуальної власності та, зокрема, охорони патентних прав в економічному добробуті суспільства³⁰.

У листопаді 2025 року було оприлюднено проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності України до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2026–2028 роках” (далі – Стратегія)³¹. Серед пріоритетних напрямів розвитку сфери інтелектуальної власності України до 2030 року попередньо визначено такі:

Інтелектуальна власність для всіх: покращення доступу до системи інтелектуальної власності для авторів, підприємців, науковців, винахідників, представників креативних індустрій та стартапів. Створення сприятливих умов для використання прав інтелектуальної власності як інструменту розвитку бізнесу, просування експорту та формування позитивного міжнародного іміджу України.

Європейська інтеграція та гармонізація правових стандартів: досягнення повної відповідності законодавства України у сфері інтелектуальної власності *acquis* ЄС та міжнародним договорам. Поглиблення співпраці з провідними міжнародними організаціями та інтеграція у глобальні інформаційні системи інтелектуальної власності.

Цифрова трансформація системи інтелектуальної власності: здійснення комплексної цифровізації процесів, послуг та сервісів у сфері інтелектуальної власності. Створення сучасних електронних реєстрів, інтегрованих з міжнародними платформами, розвиток аналітичних інструментів на основі даних.

Інновації, штучний інтелект та розвиток технологій: формування сприятливих умов для розвитку національної інноваційної екосистеми, підтримка винахідництва, патентування та комерціалізації результатів досліджень.

Ефективна система охорони і захисту прав інтелектуальної власності: зміцнення інституційної спроможності державних органів, судової системи, системи митних та правоохоронних органів. Підвищення ефективності боротьби з піратством і контрафактом, забезпечення прозорості та доброчесності у діяльності всіх учасників сфери інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність у сфері національної безпеки та оборони: запровадження ефективних механізмів управління правами інтелектуальної власності у секторах оборонно-промислового комплексу і технологій подвійного призначення.

³⁰ Слесивцева, О. О. Правове регулювання унітарної патентної охорони в Європейському Союзі : дис. докт. філософії в галузі знань 08 “Право” Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. Харків, 2023. - 246 с.

³¹ Стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності України до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2026–2028 роках. URL: <https://nipo.gov.ua/strategiia-rozvytku-ip-2030/> (дата звернення: 22.01.2026)

Розвиток культури поваги до прав інтелектуальної власності та людського потенціалу у суспільстві, освіті та бізнесі.

Проєктом Стратегії визначено, що “Україна вибудовує розвиток сфери інтелектуальної власності у руслі глобальних пріоритетів”, один з яких – “глибока інтеграція у європейську і глобальну екосистеми (Відомство з інтелектуальної власності ЄС, Європейське патентне відомство, Всесвітню організацію інтелектуальної власності)”.

Стратегічною ціллю визначено трансформацію системи інтелектуальної власності України у конкурентоспроможний інструмент інноваційного розвитку економіки через інтеграцію в Європейський простір інтелектуальної власності. Задля її реалізації визначено операційну ціль, а саме: досягнення повної відповідності законодавства України у сфері промислової власності *acquis* ЄС та подальший розвиток сфери. Ця операційна ціль передбачає подальшу гармонізацію українського законодавства у сфері промислової власності (патенти, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, компонування напівпровідникових виробів) із *acquis* ЄС та міжнародними стандартами, зокрема вимогами Паризької конвенції, Договору РСТ, Мадридської системи, Гаазької угоди, Лісабонської угоди, Регламентів та Директив ЄС, та спрямована на підвищення ефективності правової охорони об’єктів промислової власності, скорочення строків реєстраційних процедур, створення сприятливих умов для розвитку інновацій та комерціалізації результатів творчої діяльності. Визначено, що особливу увагу буде приділено цифровій трансформації процедур, впровадженню інструментів штучного інтелекту для попереднього пошуку та експертизи заявок, а також підвищенню якості послуг для заявників і міжнародній інтеграції України у європейську інфраструктуру інтелектуальної власності.

Зокрема, одним із завдань для реалізації зазначеної операційної цілі є досягнення повної відповідності законодавства у сфері винаходів *acquis* ЄС та підготовка до приєднання України до Європейської патентної системи, а очікуваними результатами – цілісне оновлення законодавства у сфері промислової власності з повною гармонізацією з *acquis* ЄС і практиками європейських відомств та затвердження Дорожньої карти приєднання до ЄПК із чітко обґрунтованою оптимальною моделлю інтеграції.

Для того щоб сформувати ефективну та дієву стратегію наближення до унітарної системи патентної охорони в ЄС, необхідно уникнути великої кількості ризиків, які можуть негативно вплинути на виконання поставлених завдань. Серед цих ризиків – відсутність підтримки уряду, яка забезпечує доступ до необхідних ресурсів, нереалістично визначені цілі, можливості та строки, нестача ресурсів (як людських, так і фінансових), відсутність чітко сформованої кінцевої мети та поетапності її досягнення, нерозуміння специфіки розвитку національної економіки і стану держави, особливо в умовах агресивної війни Росії проти України, нестача консультацій та комунікацій із зацікавленими сторонами, міжнародними організаціями та неефективне використання технічної допомоги цих організацій. Шляхом уникнення вищеперерахованих ризиків вдасться сформувати дієву стратегію розвитку сфери патентної охорони України з урахуванням її наближення до ЄС³².

³² Спесивцева О. О. Правове регулювання унітарної патентної охорони в Європейському Союзі : дис. докт. філософії в галузі знань 08 “Право”. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, М-во освіти і науки України. Харків, 2023. -246 с.

Стратегія має закласти концептуальну основу для подальшого розвитку національної патентної системи та чітко фіксує європейський вектор інтеграції, зокрема через проголошення підготовки України до приєднання до ЄПК. Водночас сучасна динаміка євроінтеграційних процесів, а також запуск унітарної системи патентної охорони в ЄС висувають вимогу не лише до декларативного визначення напрямів, а конкретизації та, що найважливіше, можливості практичної реалізації положень Стратегії. Ключовим завданням є не лише формулювання стратегічних цілей як таких, а їх доповнення ефективними механізмами реалізації. Зокрема, йдеться про необхідність переходу від загального стратегічного бачення до формування чітких елементів підготовчого етапу приєднання України до ЄПК, який би забезпечував послідовність дій, передбачуваність рішень та концентрацію ресурсів. Підготовчий етап має міжсекторальний характер і охоплює політичний, нормативний, інституційний, кадровий, судовий та економіко-інноваційний виміри.

По-перше, важливим є уточнення політико-стратегічного виміру підготовки. Доцільним видається закріплення на рівні стратегічних документів чіткого розуміння мети приєднання України до ЄПК як першого етапу подальшої інтеграції до унітарної системи патентної охорони в ЄС. Формування єдиної позиції між Кабінетом Міністрів України, Міністерством економіки України та ІР офісом щодо етапів і орієнтовних строків приєднання дозволить забезпечити узгодженість державної політики та уникнути фрагментарності рішень.

По-друге, нормативно-правовий вимір потребує проведення скринінгу патентного законодавства України з фокусом не лише на формальну відповідність *acquis* ЄС, а й на практику ЄПВ та Уніфікованого патентного суду.

По-третє, інституційний компонент підготовчого етапу передбачає подальшу інтеграцію ІР офісу до європейського патентного простору, через інтенсифікацію співпраці з Європейським патентним відомством, участі у спільних навчальних проєктах, стажування експертів, обмін правовими даними, патентною інформацією, досвідом патентної експертизи та адміністрування тощо. Така інтеграція сприятиме не лише підвищенню якості національної експертизи, а й формуванню довіри до України як потенційного члена Європейської патентної організації.

По-четверте, суттєвого значення набуває кадрово-експертний вимір. Формування стійкої експертної мережі – суддів, патентних повірених і науковців, які спеціалізуються на регіональній патентній системі та унітарній системі патентної охорони в ЄС, є необхідною умовою сталості реформ. Такий підхід дозволить підвищити якість правозастосування та створити передумови для активної участі України у формуванні європейської патентної системи в майбутньому.

По-п'яте, підготовка судової системи має бути складовою підготовчого етапу. Йдеться про поступову гармонізацію підходів до тлумачення патентних прав, стандартів доказування та відповідальності за їх порушення з урахуванням практики держав-учасниць унітарної системи патентної охорони в ЄС та Уніфікованого патентного суду. Особливої уваги потребує розвиток спеціалізованої судової та експертної компетенції у сфері інтелектуальної власності, що є передумовою ефективного захисту патентних прав.

По-шосте, економіко-інноваційний вимір підготовчого етапу полягає в узгодженні патентної політики з політикою інноваційного розвитку, оборонних технологій та

повоєнної відбудови. Патентна система має розглядатися як інструмент реалізації державних пріоритетів у сфері наукових досліджень, трансферу технологій та розвитку високотехнологічних секторів економіки.

Безумовно, формування стійкої системи патентної охорони в Україні та ефективна інтеграція в європейську систему неможливі без належного рівня правової культури, професійної підготовки кадрів та ефективного правозастосування. Саме поєднання освітніх ініціатив, розвитку експертного середовища та вдосконалення механізмів юридичної відповідальності створює інституційне підґрунтя для інтеграції України до європейського патентного простору. Розуміння суспільством значення сфери охорони патентних прав є невід'ємним елементом загального економічного розвитку країни та поліпшення інвестиційного клімату.

Системне поєднання зазначених елементів та їх відображення у Дорожній карті приєднання України до Європейської патентної конвенції дозволить забезпечити перехід від декларативного стратегічного планування до керованого процесу інтеграції до ЄПК, що постає не самоцілью, а стартовою платформою для повноцінної та відповідальної участі України в унітарній системі патентної охорони в ЄС.

У цьому контексті Дорожня карта приєднання України до Європейської патентної конвенції має розглядатися як цілісний інструмент, покликаний забезпечити узгодженість рішень, поетапність реформ і прогнозованість дій держави у сфері патентної політики. Через механізм Дорожньої карти вищеперераховані стратегічні цілі мають трансформуватися у конкретні заходи, з визначенням відповідальних виконавців і строків виконання.

Приєднання України до ЄПК є стратегічним рішенням, що визначатиме інституційне місце держави в європейській інноваційній екосистемі. Йдеться не лише про доступ заявників до процедур, а про включення України до механізмів формування європейської патентної політики.

Отже, стратегічне планування у сфері інтелектуальної власності має розглядатися як базова умова патентної інтеграції України, оскільки саме через національну стратегію та Дорожню карту приєднання до ЄПК стратегічні цілі трансформуються у конкретні правові, інституційні та організаційні кроки. Лише наявність узгодженої довгострокової політики, підкріпленої реалістичними ресурсами, міжвідомчою координацією та залученням експертного середовища, дозволить зменшити ризики інтеграції, підвищити довіру інвесторів і забезпечити готовність України до функціонування в межах європейської та унітарної системи патентної охорони в ЄС.

Висновок

Європейська патентна конвенція, попри відсутність статусу *acquis* ЄС, фактично виконує системоутворюючу функцію в європейському патентному просторі та є інституційною основою функціонування унітарної системи патентної охорони в ЄС. Перспектива участі України в цій системі та отримання всіх її переваг безпосередньо пов'язана з такими факторами, як підписання Україною ЄПК та участь у Європейській патентній організації, набуття Україною статусу держави-члена ЄС та приєднання до механізму посиленої співпраці у сфері унітарної системи патентної охорони, підписання та участь України в Угоді про Уніфікований патентний суд.

Збереження моделі, за якої українські заявники можуть користуватися окремими перевагами європейського патентування без членства держави в Європейській патентній організації, не забезпечує належного рівня інституційної інтеграції та не дозволяє Україні впливати на формування стандартів і практик європейської патентної системи. Такий підхід є стратегічно недостатнім у довгостроковій перспективі, особливо в умовах повоєнного відновлення та зростання ролі інновацій у забезпеченні економічної й технологічної безпеки держави.

Приєднання України до Європейської патентної конвенції є стратегічним кроком, що виходить за межі технічної гармонізації та формує інституційну і правову основу для подальшої інтеграції до унітарної системи патентної охорони в ЄС, яка функціонує на базі механізмів ЄПК та адмініструється Європейським патентним відомством. Наближення до стандартів системи, включно з готовністю до участі в механізмі посиленої співпраці та приєднання до Угоди про Уніфікований патентний суд, зменшує регуляторний розрив з ЄС, посилює переговорні позиції України в процесі євроінтеграції та створює передбачуване правове середовище для інновацій, інвестицій і розвитку високотехнологічних секторів економіки.

REFERENCES

- Agreement between Lithuania and the European Patent Organization for Extension of European Patents, (1994, January 25) URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/2880> (accessed:29.01.2026). [in Ukrainian].
- Androshchuk, H., & Rabotiahova, L. (2024). EU Patent System: Unitary Patent and Patent Court (Part 1). *Nauka, Tekhnologii, Innovatsii*, 2. URL: https://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2025/06/Андрощук_2-2024.pdf (accessed: 03.01.2026) [in Ukrainian].
- Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part (2014, June 27). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [Official Gazette of Ukraine]. (75). [in Ukrainian].
- Brinkhof, J. (1995). Internationalisation of Patent Law, Transborder Injunctions and Summary Proceedings in the Netherlands. Université Robert Schumann, Strasbourg.
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (n.d.). *Pulse of the Agreement: Monitoring the implementation of the action plan for the Association Agreement*. <https://pulse.kmu.gov.ua/> (accessed: 28.01.2026) [in Ukrainian].
- Council Decision 2011/167/EU of 10 March 2011 authorising enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection. URL: (accessed: 03.01.2026).
- European Patent Convention. (1973). 17th edition / November 2020. URL: (accessed: 28.12.2025).
- Ficsor, M. (2013). Coexistence of national patents, European patents and patents with unitary effect. *ERA Forum*. URL: https://www.researchgate.net/publication/257765746_Coexistence_of_national_patents_European_patents_and_patents_with_unitary_effect (accessed: 28.12.2025)
- Kapitsa, Yu. V. (2022). Current trends in the development of intellectual property law in the European Union in the context of EU-Ukraine integration. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, 5, 5–17. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/270779> (accessed: 03.01.2026) [in Ukrainian].

- Leith, P. (2001). Judicial or administrative roles: The patent appellate system in the European context. *Intellectual Property Quarterly*, 1, 50–99.
- Methodology for checking compliance with EU legislation and preparing tables of correspondence. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/metodologiya-perevirki-vidpovidnosti-zakonodavstvu-yes-i-skladannya-tablic-vidpovidnosti-a4u.pdf> (accessed: 03.01.2026). [in Ukrainian].
- Muraviov, V., & Mushak, N. (2013). Harmonization of the legislation of Ukraine with the law of the European Union within the framework of the Association Agreement between Ukraine and the EU. *Viche*, (8), 12-18. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=viche_2013_8_6 (accessed: 03.01.2026) [in Ukrainian].
- Muraviov, V., & Mushak, N. (2013). Harmonization of the legislation of Ukraine with the law of the European Union within the framework of the Association Agreement between Ukraine and the EU. *Viche*, (8), 12-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2013_8_6 (accessed: 03.01.2026) [in Ukrainian].
- Paris Convention for the Protection of Industrial Property. (1883). URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/> (accessed: 27.12.2025).
- Petrov, R. A. (2012). Transposition of the “acquis” of the European Union into the legal systems of third countries. Kyiv: Istyna. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/1e6abfbf-1b57-43cf-860c-5024a5d91ea2> (accessed: 03.02.2026) [in Ukrainian].
- Regulation (EU) No 1257/2012 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:361:0001:0008:en:PDF> (accessed: 20.01.2026).
- Relations between Lithuania and the European Community: Beginning. URL: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=39134&p_k=2 (accessed: 29.01.2026).
- Smyrnova, K., Sviatun, O. (2020). EU-Ukraine Association Agreement Implementation Coordination Mechanism. *Actual Problems of International Relations*, 1(142), 50–61. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/3738> (accessed: 29.12.2025)
- Spesyvtseva, O. (2023). Legal Regulation of Unitary Patent Protection in the European Union. PhD Dissertation. Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv. 246 p. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19965/1/Spesyvceva_dys.pdf (accessed: 22.01.2026) [in Ukrainian].
- The Europe Association Agreements with Estonia, Latvia and Lithuania. (1995) URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_95_173 (accessed: 29.01.2026).
- Ukrainian National Office for Intellectual Property and Innovations. (n.d.). Strategy for the development of the intellectual property sphere of Ukraine until 2030 and approval of the operational action plan for its implementation in 2026–2028. <https://nipo.gov.ua/strategiia-rozvytku-ip-2030/> (accessed: 22.01.2026). [in Ukrainian].
- Ukrainian National Office for Intellectual Property and Innovations. (n.d.). *and EPO signed an updated Memorandum on reinforced partnership*. (2025 <https://nipo.gov.ua/epo-takrnoivi-memorandum/> (accessed: 22.01.2026). [in Ukrainian].

Vaisberg, K. (2025). Advantages and risks of the European patent with unitary effect for a Ukrainian applicant: A practical case. *Yurydychna hazeta*. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/-pervagi-ta-riziki-evropeyskogo-patentu-z-unitarnim-efektom-dlya-uazayavnika-praktichniy-keys.html> (accessed: 22.01.2026) [in Ukrainian].

Olena Spesyvtseva,

PhD in Law, Assistant, Department of European Union Law,

Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

Spesyvtseva Olena. Accession of Ukraine to the European Patent Convention as a Prerequisite for Integration into the EU Unitary Patent System

Abstract

The article provides a comprehensive analysis of Ukraine's accession to the European Patent Convention as a strategically and institutionally necessary stage of the country's integration into the unitary patent protection system of the European Union. The study goes beyond the traditional approach, under which EPC membership is viewed as an optional step, and substantiates it as a structural prerequisite for Ukraine's full participation in the European innovation and legal space. The role of the European Patent Organisation and the European Patent Office in shaping the European patent infrastructure is examined, as well as the institutional link between the EPC and the functioning of the unitary patent protection system and the Unified Patent Court. It is determined that the further evolution of EU patent law is largely based on the procedures, examination standards, and administrative practices developed within the EPC framework. Particular attention is paid to the concept of initiative-driven European integration in the field of intellectual property, which involves the voluntary and proactive approximation of national legislation and institutions to European standards, even in the absence of a direct obligation under the Association Agreement. In this context, accession to the EPC is considered an element in reducing the regulatory gap between Ukraine and the EU, enhancing legal certainty for investors, and strengthening trust in the national patent system. The article also substantiates the need to establish a structured preparatory stage for Ukraine's accession to the EPC, encompassing political, regulatory, institutional, кадровий, judicial, and economic-innovation dimensions. It is demonstrated that strategic planning in the field of intellectual property and the development of a Roadmap for accession to the EPC are key instruments for transforming a declarative European integration course into a consistent policy of patent integration. The findings confirm that Ukraine's accession to the EPC should be regarded not as a technical stage of harmonisation, but as an institutional foundation for the country's future participation in the unitary patent architecture of the EU.

Keywords: *European Patent Convention, unitary system of patent protection in the European Union, Unified Patent Court, intellectual property, European integration, EU acquis*

ЛІЦЕНЗІЯ CC BY-NC-ND 4.0

дата першого надходження статті до видання 01.02.2026

дата прийняття статті до друку після рецензування 07.03.2026

дата публікації (оприлюднення) 23.03.2026